

ספרי

"תמיד הכי חשוב לפני עלות השחר.."

על משברים וצמיחה והקשר ביניהם

ספרי

הזמן כהזדמנות

בשנות השלושים שאגאל מצייר את ציורו "הזמן הוא נהר ללא גדות". גדעון עפרת כותב "אורלוגין גדול מתעופף בציורו מעל לנהר רחב, נישא בידי דג מכונף המנגן בכינוור. אין ספרות ואין מחוגים בשעונו של שאגאל. מיתולוגיזציה של הזמן בראה אצלו את המלאך בדמות דג, המסמל בכלל יצירת שאגאל את הטרגדיה היהודית. זמן היסטורי הורחב לממדים מטאפיסיים, ורק צמד האוהבים אשר על גדת הנהר אינו מודע לזמן המותים המרחף מעליו" (1994, עמ' 14). ילדה קטנה בת 7 בשם קטיה ברגלונד נתנה פרשנות משלה ברוח שירת ההיקו "זמן חולף, דג קופץ, מרחף, החיים כצל עובר – יש להיזהר" (תרגום מאנגלית, נ. צדרבויס). שניהם חשים ומדגישים את האיום שטמון בזמן, שעולה מציור זה.

ד"ר נורית צדרבויס, יוצרת וחוקרת בינתחומית.

"החודש הזה לכם" – "הוא מסור בידכם ואין אתם מסורין בידו"

(מדרש תנחומא הישן)

במהלך הדורות התעמעמה תורת הזמן של חכמים, במיוחד עם ביטולה של תורת קידוש החודש. הלוח הקבוע הופך לסד שעל האדם להתאים עצמו אליו, ושוב אין מקום לאדם יוצר הזמן על ידי עדותו. אולם מי שמפנים את רוח מפעלם המהפכני של החכמים, חייב לשמר את רוח החירות המנשבת בו. איש הזמן העכשווי נקרא לנשום אוויר חופש זה ולממשו ביצירה ובהענקת משמעות למעגלי זמנו. הזמן איננו ישות הקיימת כשהיא לעצמה, בוודאי לא הזמן הקיומי של היחיד המשפחה והקהילה. רק עיצוב יוצר ומעניק משמעות יכול להפוך את הזמן למרכיב מרכזי ביצירת זהות בכלל וזהות יהודית בפרט. ... שאלת החגים והערכים המקופלים בהם דורשת עבודה רבה, ולא רק בגני הילדים והכיתות הנמוכות כפי שקורה היום.

מקדש האדם והזמנים - על תורת הזמן היהודית / משה מאיר

משברים וצמיחה בחיי אומה

חמדת אבות

מילים ולחן: ענבל פרלמוטר

מקץ אלפיים שנות גלות,
שואה, תקווה:

חלב חמוץ וגם דבש מר הארץ
מניבה.

משפחת שכול - שיגרת יום
חול,

ואיבה עתיקה שמכסה על הכל.

בראש מורכן נמשיך לסבול,

או שנצחק בקול גדול:

אי אפשר לקנות גן עדן בדם.

כן! כך בדיוק נראית ברית הדמים והחיים ...
שלם של הפכים, שלם של שואה ותקומה, שהוא
אחד. שלם של מ-"כה אמר ה' אלוקים לעצמות
האלה..." , ועד ל-"ונתתי עליכם גידים והעלתי
עליכם בשר וקרמתי עליכם עור ונתתי בכס רוח
וחייתם". מחד, עצמות יבשות, של מי שהיה
ואיננו ומאידך, בשר וחיות, של מי שהיה ושהנו.
כך הוא החיבור הטבעי, שבין יום הזיכרון, ליום
העצמאות.

טבעי אמרת? כן! טבעי וייחודי ומאפיין מאוד,
את אומתנו היהודית. שכן זהו בדיוק המחיר
הנדרש ממסירות נפשה של האומה ומדבקותה
בארץ ישראל, בתורת ישראל, בעם ישראל,
בצבא ההגנה לישראל ובמדינת ישראל.
מחיר הדמים נתבע מעצם אופיים של החיים
היהודיים בארץ ישראל ומהותם. זה כואב, זה
חד, אבל באותה מידה נכון ואמיתי.

הרב ישראל וייס - תא"ל, הרב הראשי לצה"ל

ברבות השנים, יום הזיכרון הלך ונעשה יותר עצוב ואילו יום העצמאות הלך ונעשה
פחות שמח. במוצאי יום העצמאות, אני מביט אחורה ורואה רק את יום הזיכרון.
אני רואה את יום הזיכרון ובלילי עשרה קבין של עצבות, מפני שאני אבא של יהורז
ז"ל. ואני לא רואה את יום העצמאות, מפני שכמעט ואין מה לראות בו, מפני
שבחמישים ואחת שנותיה של המדינה לא השכלנו לעצב את פניו של יום
העצמאות, באופן שימשוך אליו את הנפש, כל שנה מחדש, באופן שיהיו בו חכמה
ורגישות, באופן שהשנים יעמיקו ויצרפו את הרגשות שהוא מעורר.

פרופ' אסא כשר

משברים וצמיחה בחיי אדם

נתנה תוקף (חלקי) / מחזור אשכנז לראש השנה וליום כיפור

אָדָם יְסוּדוֹ מַעֲפָר, וְסוּפוֹ לַעֲפָר
בְּנִפְשׁוֹ יָבִיא לַחֲמוֹ
מְשׁוּל כְּחָרָס הַנֶּשֶׁבֶר
כְּחֹצִיר יָבֵשׁ וּכְצִיץ נוֹבֵל
כָּצֵל עוֹבֵר וּכְעָנָן כָּלָה
וּכְרוּחַ נוֹשֶׁבֶת וּכְאַבֶּק פּוֹרֵחַ
וּכְחֵלוֹם יַעוּף.

חסיד אחד שאל את רבי אברהם מסטרטין: אנו אומרים בתפילת ראש השנה שהאדם "משול כחרס הנשבר", וידוע הלכה האומרת שכלי חרס אין לו טהרה בטבילה ואין לו תקנה אלא שבירה. כיוון שכך, כיצד מועילה טבילה במקווה לטהרת אדם?

השיבו רבי אברהם: אכן, כדברידך, בטבילה עצמה לא די. הטבילה מטהרת בזכות התשובה ובזכות הלב הנשבר המתלווים אליה, וכפי שאתה בעצמך אמרת: "כלי חרס- שבירתו זוהי תקנתו".

"משבר חיים קשה מהווה נקודה טרנספורמטיבית שבה מבינים כי החיים שהיו אינם עוד ונדרש שינוי. שאלות נוקבות על מהות החיים והמאבק היומיומי הקשה מזרזים את תהליך הצמיחה". (רונה רמון)

רונה רמון, אלמנתו של אילן רמון ז"ל, טייס החלק הראשון, ואמו של אסף רמון ז"ל שנהרג בתאונת אימונים בקורס טיס

עץ/ ערן צור

עכשיו הכול כמו אבוד, ורוח בעצים חזק
 עכשיו עמוק בתוך היער גזע מן העץ ניתק
 גזע מוטל באדמה – הרוח החזק תלש
 גזע נשבר מתוך העץ – עכשיו יבש
 אפילו כשהכול נראה אבוד, ורוח בעצים חזק
 עמוק בתוך היער – שתיל פתאום בתק
 הפרי נפל שם לא רחוק – הצמיח שורש ממש
 ושורשים הצמיחו שתיל – אשר ירוק לבש

מוציא ישן מפני חדש – הוא שיוציא ענף חדש
 מוציא ישן מפני חדש – הוא שיוציא ענף חדש

אפילו כשהכול נראה אבוד, ורוח בעצים חזק
 עמוק בתוך היער – שתיל פתאום בתק.

© ליוצר ולאכו"ם

תוצאות חיוביות לאחר מצבי דחק
 ומשבר אינן תופעות חדשות
 ומפתיעות כל עיקר. משבר עלול
 לגרום לנפילה קשה וכואבת,
 אולם בה במידה זוהי גם הזדמנות
 לניעור רציני, לבחינה והערכה
 מחודשת של המצב, לגיוס
 משאבים ויכולות, להצבת סדרי
 עדיפויות ויעדים חדשים ולפריצת
 דרך חיובית. מהלך דברים כזה,
 בין אם הוא מלווה בטיפול ובין
 אם הוא מתרחש באופן עצמאי,
 מוכר לרבים מאיתנו ואף זכה
 לתיעוד ותיקוף מקצועיים. הנה כי
 כן, הטראומה, קשה ככל שתהיה,
 אינה רק גורמת בהכרח לשבר
 ולהתרסקות מתמשכים.
 תעצומות הנפש המופלאות שלנו
 ... עשויות להביא, מעבר למזור
 לנפש המיוסרת, גם לשינויים
 חיוביים ואף לתהליך של צמיחה
 ברמה האישית. לעתים יש
 לתהליך המתואר השפעה לא
 מבוטלת על הסובבים, עד לכדי
 תמורה חברתית משמעותית.

פרופ' אבי בלייך, מנהל המרכז הרפואי
 לבריאות הנפש לב-השרון ופרופ' מן
 המניין לפסיכיאטריה בפקולטה לרפואה
 ע"ש סקלר באונ' ת"א